Макулдашылды
КМТУнун Профсоюздук уюмунун
төрайымы А. А. Абылаева
“____”__________________2023 ж.

БЕКИТЕМ
И.Раззаков атындагы КМТУнун
ректору М.К.Чыныбаев
“____”__________________2023 ж.

Педагогикалык кадрларды эмгекти коргоо боюнча
НУСКАМА

1. Эмгекти коргоонун жалпы талаптары

1.1. Бул нускама педагогикалык персонал үчүн кызматтык милдеттерди аткаруусунда, кызматтык жайларда, жумуш орундарында жана университеттин аймактарында эмгекти коргоо талаптарын белгилейт.

1.2. Көрсөтмөлөр төмөнкү кызматтарга тиешелүү: профессор, доцент, ага окутуучу, окутуучу. Мугалимдин милдеттерин аткарууга адамдар эмгекти коргоо боюнча өткөрүлүүчү алгачкы нускаманы өтүп жана жумуш ордунда өткөрүлүүчү баштапкы киришүү нускаманы өткөндөн кийин уруксат берилет.

1.3. Педагогикалык иштерди аткарууда төмөндөгү зыяндуу жана коркунучтуу өндүрүштүк факторлордун таасири болушу мүмкүн:
- ПКнын иштөөсүндө электромагниттик, жумшак рентген, ультрафиолет жана инфракызыл нурлануунун деңгээлинин жогорулануусунан же алардын нейтралдуу коргоочу өткөргүчтөрүнүн схемасынын бузулуусунан;
- электр зымдарынын приборлордун электр шнурларынын, туташтыргыч кабелдердин изоляциясы,жана ПК изоляциялоочу корпустары, ПКнын перифериялык оруңдамалары, оргтехника каражаттары, кондиционерлер ж.б. жабдуулар бузулганда алардын электр чынжырындагы коркунучтуу бузулуулардан кыска туташуунун (кз) мүмкүн болушу;
- жумуш ордунда абанын температурасынын жогорулашы же төмөндөшү, абанын нымдуулугунун жогорулашы, иш зонасын жетишсиз жарыктандыруулусу;
- физикалык, нерв-психикалык жана эмоционалдык ашыкча жүктөөлөр, көрүү анализаторлорунун ашыкча жүктөлүшү;
- бийиктиктен (шкафтардан, текчелерден) кулаган буюмдар, полго түшүп калган кагаз калдыктарын басып алууда же жуулгандан кийин кургап сүртүлбөгөн полго жылмышууда, алардын натыйжасында полго жыгылганда жакын турган эмеректерден жаракаттануу мүмкүн экендигин жокко чыгарууга болбойт;
- өрттүн чыгуусунан күйүү продуктулары бөлүп чыгарган заттардан ууланууну пайда болушу;
- башка жагымсыз факторлор.

1.4. Ар бир административдик жана башкаруучу кызматкер төмөнкүлөргө милдеттүү:
1.4.1. Эмгек келишиминде жана кызматтык нускамада каралган өзүнүн квалификациясына ылайык келген иштин түрлөрүн гана аткар;
1.4.2. Зарылчылыкка жараша, жумушта бар болгон компьютерди жана оргтехниканы, ошондой эле жумушта колдонулган башка инструменттер менен аппараттарды (факс машиналары, ксерокс ж.б.у.с.) иштетүү боюнча нускамаларды түшүнө билгенден кийин колдон.
1.4.3. Кызматтык жана өндүрүштүк нускамалардын талаптарын, эмгекти коргоо жана өрт коопсуздугунун чаралары боюнча нускамаларды, ички эмгек тартибин дайыма сактап аткар.
1.4.4. Жумушта иш ордунда өз максаты боюнча гана жана иштөөгө жарактуу бузулуп сынбаган эмеректерди, жабдууларды, оргтехниканы жана башка пайдалануучу жабдууларды гана колдон.
1.4.5. Биринчи жардам көрсөтө бил.

1.4.6. Алгачкы өрт өчүрүүчү жабдууларды кантип колдонууну бил.
1.4.8. Жеке гигиена эрежелерин сакта.
1.4.9. Сиздин ден соолугуңуздун начарлашы жөнүндө түздөн-түз жетекчиңизге кабарлаңыз.

1.5. Жумуш убактысы, жумушта белгиленген тыныгуулар, эс алуу жана тамактануу үчүн тыныгуу убакыттары университеттин колдонуудагы эмгекти коргоо нускамасында жана ички эмгек тартибинин эрежелери менен аныкталат.

1.6. Мугалимдин коргоо каражаттары:
- зымдарды жана кабелдерди, жабдуулардын ток өткөрүүчү бөлүктөрүн жана чыңалуу астында пайда болушу мүмкүн болгон жабдуулардын бөлүктөрүн изоляциялык коргоо;
- компьютердин экранынына орнотулган коргоочу экран чыпкасы.

Компьютерде иштөө үчүн атайын спектралдык көз айнек колдонуу сунушталат.

1.7. Кырсыктар, өндүрүштүк жаракаттар, ошондой эле эмгекти коргоо талаптарынын бузулушунун ар бир учуру алардын себептерин аныктоо келечекте аларды болтурбоо боюнча чараларды көрүү үчүн талданууга же изилденүүгө тийиш.

1.8. Эгерде профессордук персонал (окутуучу) эмгекти коргоо, өрт коопсуздугунун талаптары жана өндүрүштүк санитария боюнча милдеттерин аткарбагандыктан ал кырсыкка, бузулууга же өрткө алып келиши мүмкүн же алып келген болсо жана университетке же жеке адамдарга зыян келтирилсе, өзүнүн кызматтык нускамаларына ылайык дисциплинардык жана материалдык жоопкерчилик тартат.

2. Жумушка киришер алдында эмгекти коргоо талаптары.

2.1. Жумуш ордунда учурдагы ишти аткарууга талап кылынбаган бөтөн нерселерди (коробкалар, баштыктар, папкалар, китептер ж.б.) алып салыңыз.
2.2. Тышкы текшерүүдө оргтехниканын электр зымдары жана корпустарында механикалык бузулуулар жок экендигин карап, жана ошону менен бирге башка электр зымдарында, кабельдер, электр розеткалары, электр өчүргүчтөр, лампалар, кондиционерлер жана башка жабдууларда да механикалык бузулуулар жок экендигин текшериңиз.
2.3. Жумуш ордунда жабдууларды текшер, эмеректин (столдун, отургучтун) сынбаганын жана ыңгайлуу жайгашкандыгын, жумушка зарыл болгон материалдар жумуш ордунда ыңгайлуу жайгаштырылгандыгын, жумуш орундарына өтмөктөр ачык бош экендигин текшергиле.
2.4. Компьютерлердин, перифериялык түзүлүштөрдүн, оргтехниканын, эмеректердин, приборлордун, электр зымдарынын жана башка электр кабелдер, электр розеткалары, электр өчүргүчтөр, лампалар, кондиционерлер, жана башка жабдуулардын бузулуулары аныкталганда, жабдууларды күйгүзбөңүз, жумушка кирбеңиз, техникалык персоналды чакырыңыз жана бул тууралуу түздөн-түз жетекчиге билдириңиз.
2.5. Жумуш орду жетиштүү жарыктандырылбаганын текшериңиз, эгерде аудиторияда же кеңседе жарык жетишсиз болсо кошумча лампаларды күйгүзүп же жергиликтүү жарыктандырууну уюштуруу керек, бул жумушту аткарып жатканда жарык булагы жумушчунун өзүнүн да, анын айлана чөйрөсүндөгүлөрдүн да көзүн сокур кылбашы үчүн.

3. Иш учурунда эмгекти коргоо талаптары.

3.1.1. Жумуш ордун таза жана тыкан кармаңыз, аны окуу китептери жана таратып берүүчү материалдар менен баш аламан болуусуна жол берилбесин.
3.1.2. Жумушчу өтүүчү өтмөктөрдү ачык кармаңыз, жабдыктарды жылуулук өткөрүүнү азайтуучу буюмдар, оргтехника жана башка жабдыктар менен толтурулбасын.
3.1.3. Оргтехниканын жана башка техникалык жабдуулардын ишке жарамдуулугун көзөмөлдө карма, аларды эксплуатациялоо эрежелерин жана иштин тиешелүү түрлөрү боюнча эмгекти коргоо нускамаларын сакта.
3.1.4. Эгерде сиз жумуш ордуңузда узак убакытка болбосоңуз, күнү-түнү иштөө үчүн арналган жабдууларды (факс аппараттары, тармак серверлери ж.б.) кошпогондо, оргтехниканы жана башка жабдууларды электр кубатынан ажыратылсын.
3.1.5. Кылдат бол, алаксыба жана башкаларды алаксытпа.
3.1.6. Эгерде басып чыгаруучу жабдууларда (принтер) кагаз барак (лента) тыгылып калса, баракты (лентаны) алып салуудан мурун процессти токтотуп, аппаратты кубаттан ажыратыңыз, техникалык персоналга телефон чалып кайрыл же бул тууралуу түздөн-түз жетекчиге билдирилсин.

3.1.7. Оргтехниканы жана башка жабдууларды розеткадан туташтыргычтан кармап га ажыратылсын.
3.1.8. Жабдуулардын электр шнурларын, зымдарын жана кабелдерин тартып чоюг бурмалоого, ийилүүсүнө жана кысылышына жол бербе, аларга кандайдыр бир нерселерди или коюуга жана ысытылган беттер менен тийишүүгө жол берилбесин.
3.1.9. Эгерде жумушта дене тарбия тыныгуусу белгиленсе, тыныгуу учурунда көз, моюн, ко тулку дене жана буттар үчүн сунушталган көнүгүүлөрү жасалсын.
3.1.10. Компьютердин, перифериялык түзүлүштөрдүн жана электр чыңалуудагы баш жабдуулардын беттерине ным кирүүгө жол бербе (электр шнурунун сайгычы элек розеткасына сайылып турганда).

3.2. Жумуш учурунда жол берилбейт:

- оргтехниканын жана башка жабдуулардын кыймылдуу бөлүктөрүнө тийүүгө;
- оргтехниканын алынып салынган жана бузулган капкактары менен иштөөгө;
- жумуш ордун жетишсиз жарыктандырууда иштөөгө;
- оргтехниканын жана башка жабдуулардын элементтерине нымдуу кол менен тийүүгө;
- интерфейстик кабелдерди алмаштырууга, оргтехниканын жана башка жабдууларды корпустарын ачууга, ошондой эле аларды өз алдынча оңдоого;
- өндүрүштүк милдеттерди аткарууга байланышпаган үйдө жасалган электр приборлорун жа электр приборлорун колдонууга.

4. Өзгөчө кырдаалдарда эмгекти коргоо талаптары.

4.1. Өзгөчө кырдаал болгон учурда университеттин окутуучусу төмөнкүлөргө милдеттүү:

4.1.1. Ишти токтоосуз токтотуп, оргтехниканы жана башка электр жабдууларын элект кубатынан ажыратып, авариялык абалдын келип чыгышы жана анын мүнөзү жөнүндө түздө түз жетекчиге, ал жок болгон учурда институттун администрациясына билдирүүгө, зар болгон учурда кооптуу аймактан чыгып кетүүгө .
4.1.2. Эгерде бул окуяда кызматкерлердин ден соолугуна жана өмүрүнө коркунуч келтирбес жетекчинин жетекчилиги астында, түзүлгөн өзгөчө кырдаалды жоюуга катышат.
4.1.3. Оргтехниканы жана башка жабдууларды эксплуатациялоодо бузулуулар болгонд ошондой эле электр тармактары бузулганда (күйгөндүн жыты, оргтехниканы жана баш жабдууларды иштетүүдө бөтөндобуш, же алардын корпустарына тийгенде электр тогуну сезилиши, жаркылдаган жарыктар ж.у.с.) оргтехниканы жана башка жабдууларды элект кубатынан ажыратып, техникалык персоналды чакыр жана бул тууралуу түздөн-түз жетекчи билдирилсин.
4.1.4. Эгерде эмеректер жана шаймандар жараксыз деп табылса, аларды колдонууну токтоту техникалык персоналды чакыр жана бул тууралуу түздөн-түз жетекчиге(бөлүм башч кабарлансын.
4.1.5. Электр энергиясы убактылуу өчүрүлгөн учурда оргтехниканы жана башка элект жабдууларын электр кубатынан ажыратылсын.
4.1.6. Оргтехниканын жана жабдуулардын жана жумуш ордундагы жабдуулардын зыяндар жана бузулушу толук жоюлмайынча же авариялык абал жоюлмайынча жумушка киришпе.
4.1.7. Өрт чыккан учурда ишти токтот, өрткө каршы кызматты чакыр, оргтехниканы жан башка жабдууларды электр кубатынан ажыратып, жакын жердеги адамдарга өрт жөнүнд кабарла, адамдарды кооптуу аймактан эвакуациялоо боюнча чараларды көрүп жана өрт эгерде өрттү өчүрүү мүмкүн болбосо өрт коопсуздугунун нускамаларына жана өрт болго убакта эвакуация пландарына ылайык иш алып баруу менен кооптуу аймактан чыгарылсын.
4.1.8. Жеке коргонуу каражаттарын милдеттүү түрдө колдонуу менен порошок же көму кычкыл газы бар өрт өчүргүчтөрдү колдонуп менен өрттү өчүр .
4.1.9. Өндүрүштө кырсык болгон учурда башка кызматкерлер менен жабырлануучуга биринч жардам көрсөтүп, аны медициналык пунктка же медициналык мекемеге жеткирүүгө жарда берип, зарыл болгон учурда окуя болгон жерге медициналык кызматкерлерди чакырылсын.
4.1.10. Өзүңдүн түздөн-түз жетекчиңе (кафедра башчысы, бөлүм башчы) бирөөнүн башын түшкөн же анын күнөөсү менен болгон кырсык жөнүндө, ошондой эле өзүңөрдүн башк кызматкерлердин же башка сырттан келген уюмдун кызматкери катышкан кырсык жөнүнд күбө болгон учурда дароо кабарлансын.
4.1.11. Эгерде бул адамдардын өмүрүнө жана ден соолугуна коркунуч келтирбесе, окуя болго жердеги кырдаалды сактоо боюнча чаралар көрүлсүн.

4.1.12. Кырсыкты иликтөөдө кызматкер окуянын ага белгилүү болгон бардык жагдайларын билдирүүгө милдеттүү.
4.1.13. Террордук актылар пайда болгондо же жасоо коркунучу пайда болгон учурларда , университеттин өзгөчө кырдаалдарда коопсуздук эрежелерине ылайык аракеттенилсин.
4.1.14. Кызматтык жайда эмгекти коргоо талаптарын өз алдынча жоюуга мүмкүн болбогон бузуулар аныкталса, ошондой эле кызматкердин же башка кызматкерлердин өмүрүнө же ден соолугуна коркунуч жаралса, бул тууралуу түздөн-түз жетекчиге кабарлап, ишти токтотуп, кооптуу аймактан чыгарылсын.

5. Иш аяктагандан кийин эмгекти коргоо талабы

Иштин аягында мугалим төмөнкүлөргө милдеттүү:
5.1. Күнү-түнү иштөөгө арналган жабдууларды (факс аппараттары, тармак серверлери ж.б.) кошпогондо, оргтехниканы жана башка жабдууларды электр кубатынан ажыратылсын.
5.2. Жумуш ордун тазалап, анын өрт коопсуздугуна өзгөчө көңүл бурулсун.
5.3. Ачылган терезени жабылсын.
5.4. Жарыктар өчүрүлсүн.
5.5. Иш учурунда табылган кемчиликтер тууралуу кафедра башчысына же имаратынын комендантына билдирилсин.

КТЭКЖКБ башчысы **З.Т. Мусакожаев**